

Doorrekenen leidt tot roekeloze partijprogramma's

Centraal Planbureau kan beter iets verstandigs zeggen over gewenst politiek beleid in de vorm van deelstudies

Eduard Bomhoff

Binnen een jaar zijn er verkiezingen voor de Tweede Kamer en dus moeten de politieke partijen beslissen of ze bij het Centraal Planbureau (CPB) een stempel van goedkeuring gaan halen voor hun verkiezingsprogramma. Afgelopen weekend hoorden we van CDA, D66 en PvdA dat ze er misschien van afzien.

De doorrekening door het CPB is altijd tegelijk goed en slecht geweest. Goed, als barrière tegen crazy programma's die de hemel beloven en de rekening laten betalen door de extra belastingontvangsten die voortvloeien uit een wild-optimistische veronderstelling over de economische groei. Bij de Amerikaanse voorverkiezingen is het programma van Bernie Sanders een voorbeeld van zo'n economisch ondeugdelijk scenario. Op de website van professor John Cochrane valt te lezen hoe Sanders een econoom wist te vinden die zijn programma wel wilde doorrekenen en hoe die berekening snel door de mand viel. Zo'n onmogelijk programma zou het CPB in Nederland ook vlot afserven en daarmee de kiezers een dienst bewijzen.

Slecht is in Nederland wel dat de politieke partijen al twintig jaar weten hoe ze slim hun rapportcijfer bij het CPB kunnen verhogen. Kees Vendrik van GroenLinks was daar het handigst in en wist te bereiken dat GroenLinks bij twee verkiezingen heel hoog scoorde bij het CPB. Dat lijkt onlogisch; je zou van een linkse partij verwachten dat die bereid is om een beetje economische groei op te offeren voor meer gelijke kansen en meer gelijke inkomens die het land op lange termijn een fijner land maken maar op korte termijn iets kosten bij het CPB. Vendrik zag als eerste — later nagevolgd door collega's bij andere partijen

ILLUSTRATIE: HEIJN DE KORT VOOR HET FINANCIËLE DAGBLAD

Voor een goedrapportcijfer van het CPB: zorg voor loonmatiging. Dat werkt direct door in meer banen

— dat er twee recepten zijn om te pleiten voor meer gelijke kansen en toch de score bij het CPB te verhogen. Eén: zorg voor loonmatiging, want dat werkt direct door in hogere export en dus in meer banen. Loonmatiging, ook altijd bepleit door de Nederlandsche Bank voor alle Nederlanders, behalve dan het personeel van DNB zelf, is een vreemd begrip in een markteconomie waar lonen afhangen van onderhandelingen op de arbeidsmarkt, en niet van praten en preken door politici

of centrale bankiers. Vendrik ontdekte ook dat loonmatiging nog beter werkt in de rekenmodellen van het CPB in combinatie met een versluisde ingreep in de uitkeringen aan mensen die net hun baan hebben verloren. Dat leidt tot extra loonmatiging, tot nog meer export en een glanzende score voor het verkiezingsprogramma.

De tweede manier om goed te scoren bij het CPB was met grote bezuinigingen op defensie. Zo stelde de SP ooit voor om

in vier jaar tijd de helft van defensie af te schaffen. In de rekenmodellen concurreren de soldaten dan om banen in de bejaardenzorg en gaan de generaals de lonen drukken van zorgmanagers. De overheid wordt goedkoper en een lager financieringstekort is weer goed voor de economie.

Als ik de balans opmaak, lijkt me dat de snelheid en het gemak waarmee het CPB een onrealistisch programma kan afschieten toch niet opwegen tegen de risico's dat partijen roekeloze voorstellen — de helft minder defensie, negen miljard minder voor de zorg — opschrijven omdat die het zo goed doen in de berekeningen, waarna die gevaarlijke ideeën voor een deel realiteit worden. We zagen bij de vliegcrash in Oekraïne dat Nederland haast geen leger meer heeft en bij de zorg is óf te veel óf verkeerd bezuinigd, want wachtlijsten lopen op en het recht op zorg is een wassen neus.

Geef defensiespecialisten de ruimte om te oordelen over de voorstellen op hun gebied; laat gezondheidseconomen spreken over de wachtlijsten in de zorg. Dertig jaar geleden was het echt nodig om snel en rechtlijnig te bezuinigen na de excessen van Den Uyl en Van Agt-Wiegel en toen kon het CPB daar nuttig richting aan helpen geven. In 2016 is Nederland financieel solide genoeg en doet een half procent meer of minder in een voorspelling van het financieringstekort er niets toe. Het gaat nu om de kwaliteit van onze defensie, politie en zorgsector. Daar kan het CPB ook wel iets verstandigs over zeggen maar dan beter in de vorm van deelstudies, niet door verkiezingsprogramma's in een procrustesbed te dwingen.

Eduard J. Bomhoff is hoogleraar economie aan Monash University. Hij woont sinds 2004 in Kuala Lumpur, Maleisië.